

Т.В. Майорова [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://pidruchniki.ws/10560412/investuvannya/metodi_otsinki_obyektiv_realnih_investitsiy.

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Методику нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів» від 23 березня 1995 р. №213 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/213-95>.

6. Шашук В.А. Еколого-економічні основи басейнового управління водними ресурсами / В.А. Шашук; П.І. Коваленко (заг.ред.). – Д.: ВАТ «Видавництво Зоря», 2006. – 480 с.

7. Шашук В.А. Шляхи забезпечення ефективного управління водними ресурсами України / В.А. Шашук // Сучасні проблеми охорони довкілля, раціонального використання водних ресурсів та очистки природних і стічних вод: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20-23 квітня 2004 р.). – К.: Знання України, 2004. – С. 16-22.

8. Стратегии бизнеса: аналитический справочник / Под общей редакцией академика РАЕН, д.э.н. Г.Б. Клейнера. – М.: КОНСЭКО, 1998. – 443 с.

9. Хвесик М.А. Институциональна модель природокористування: пострадянський формат: [монографія] / М.А. Хвесик. – К.: Кондор, 2007. – 788 с.

References

1. Vyshnevs'kyj V.I. Vodogospodars'kyj kompleks u basejni Dnipra / V.I. Vyshnevs'kyj, V.A. Stashuk, A.M. Sakevych. – K.: Interpres LTD, 2011. – 185 p.

2. Goljan V.A. Perspektivni naprjamky vdoskonalennja fiskal'nogo reguljuvannja vodorokorystuvannja v Ukraini / V.A. Goljan // Naukovi

praci Nacional'nogo universytetu harchovyh tehnologij: [nauk. zhurnal]. – 2007. – № 21. – P. 30-33.

3. Zakon Ukrainy «Pro Zagal'noderzhavnu programu rozvytku vodnogo gospodarstva» № 2988-III vid 17 sichnja 2002 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2988-14>.

4. Majorova T.V. Investycijna dijal'nist' / T.V. Majorova [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://pidruchniki.ws/10560412/investuvannya/metodi_otsinki_obyektiv_realnih_investitsiy.

5. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro Metodyku normatyvnoi' groshovoi' ocinky zemel' sil'skogospodars'kogo pryznachennja ta naselenyh punktiv» vid 23 bereznja 1995 r. № 213 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/213-95>.

6. Stashuk V.A. Ekologo-ekonomichni osnovy basejnovoogo upravlinnja vodnymy resursamy / V.A. Stashuk; P.I. Kovalenko (zag.red.). – D.: VAT «Vydavnytvo Zorja», 2006. – 480 p.

7. Stashuk V.A. Shljahy zabezpechennja efektyvnogo upravlinnja vodnymy resursamy Ukrainy / V.A. Stashuk // Suchasni problemy ohorony dovkillja, racional'nogo vykorystannja vodnyh resursiv ta ochystky pryrodnyh i stichnyh vod: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 20-23 kvitnja 2004 r.). – K.: Znannja Ukrainy, 2004. – P. 16-22.

8. Strategii biznesa: analiticheskij spravocchnik / Pod obshhej redakciej akademika RAEN, d.je.n. G.B. Klejnera. – M.: KONSJEKO, 1998. – 443 p.

9. Hvesyk M.A. Instytucional'na model' pryrodokorystuvannja: postradjans'kyj format: [monografija] / M.A. Hvesyk. – K.: Kondor, 2007. – 788 p.

Статья поступила в редакцию 21.03.2014

Є.А. ШАБЕЛЬНИКОВА

*Донбаський державний технічний університет,
м. Алчевськ, Україна
evgesha94204@mail.ru*

ДОСЛІДЖЕННЯ РИЗИКІВ НЕЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ДОСТАТНІМ РІВНЕМ ФІНАНСУВАННЯ

Проведено аналіз ризиків незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування на основі визначення фінансового стану підприємства в рамках підходу до оцінки інноваційної діяльності. Обґрунтовано спроможність промислового підприємства фінансувати інноваційну діяльність та інноваційний розвиток в су-

часних умовах господарювання. Визначено підходи до управління інноваційними ризиками, а саме управлінням ризиком незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування.

© Є.А. Шабельнікова, 2014

<http://www.elibrary.ru/issues.asp?id=37579>

<http://www.instud.net>, <http://www.nbu.gov.ua/>

Ключові слова: інноваційна діяльність, ризик, фінансування, інноваційний проект, управління, інноваційний розвиток

Е.А. Шабельникова

Исследование рисков необеспечения инновационного проекта достаточным уровнем финансирования

Проведен анализ рисков необеспечения инновационного проекта достаточным уровнем финансирования на основе определения финансового состояния предприятия в рамках подхода к оценке инновационной деятельности. Обоснована возможность промышленного предприятия финансировать инновационную деятельность и инновационное развитие в современных условиях хозяйствования. Определены подходы к управлению инновационными рисками, а именно управлением риском необеспечения инновационного проекта достаточным уровнем финансирования.

Ключевые слова: инновационная деятельность, риск, финансирование, инновационный проект, управление, инновационное развитие

E.A. Shabelnikova

Investigation of the risks of failure to provide of a sufficient level of funding of innovation project

The article analyzes the failure to risk innovative project sufficient funding based on the determination of the financial condition of the company as part of an approach to assessing innovation. Justified by the possibility of industrial enterprises to finance innovation and innovative development in the current economic conditions. Identified innovative approaches to managing risk, namely risk management innovation project failure to sufficient funding.

Keywords: innovative activities, risk, financing, innovative project, management, innovative development

Дослідження сучасних підходів до оцінки інноваційної діяльності підприємств вимагає вивчення методик визначення стану інноваційного розвитку підприємств, які спираються на ряд індикаторів, а саме: інноваційного потенціалу, інноваційної активності, ефективності розвитку, інноваційних ризиків. В результаті, детальне обґрунтування кожного блоку індикаторів, їх розрахунок й практичне застосування на підприємстві є окремим підходом до оцінки інноваційної діяльності й інноваційного розвитку підприємства. У сучасних нестабільних ринкових умовах господарювання доцільно зосередити увагу на аналізі інноваційних ризиків на підприємстві як складової сучасних підходів до оцінки інноваційної

діяльності, а отже тема дослідження є актуальною.

Питанням особливостей інноваційної діяльності та інноваційного розвитку промислових підприємств приділяється значна увага в працях сучасних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, зокрема, М. Давидова, що займається організаційно-фінансовим забезпеченням інноваційного розвитку [3], І. Зятковського, що розглядає основи державної підтримки нових форм інноваційної діяльності промислових підприємств [5], О. Алейнікової, С. Бруса, С. Ковальчука, Г. Кульневої, І. Сидорчука праці яких присвячено аналізу сучасного стану інноваційного розвитку промислових підприємств [2; 6; 7; 9], Ю. Шипуліної, яка присвятила свої дослідження обґрунтуванню сучасних підходів до інтенсифікації інноваційного розвитку промислових підприємств [11]. Теоретичні та прикладні засади управління ризиками взагалі та дослідження інноваційних ризиків на промислових підприємствах як складової сучасних підходів до оцінки інноваційної діяльності висвітлено у працях багатьох вчених-економістів, серед яких: Є. Лазарева [8], І. Сорокіна [10], В. Жижуха [4].

Отже, вітчизняними та зарубіжними вченими зроблено значний внесок в дослідження аспектів інноваційного розвитку підприємств й управління ризиками інноваційної діяльності. Проте, в рамках сучасних ринкових перетворень існують теоретичні, методичні та прикладні питання щодо удосконалення управління ризиками інноваційних проектів на основі дослідження сучасних підходів до оцінки інноваційної діяльності промислових підприємств.

Метою дослідження є аналіз ризиків незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування на основі визначення фінансового стану підприємства в рамках підходу до оцінки інноваційної діяльності в сучасних ринкових умовах.

Індикатори інноваційних ризиків на підприємстві передбачають врахування наступних ризиків: ризики помилкового вибору інноваційного проекту, ризики незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування, ризики непередбачених витрат і зниження доходів, ризики забезпечення прав власності на інноваційний проект. Найбільш типовою ситуацією на підприємстві під час здійснення інноваційної діяльності є ситуація недостатності фінансування інноваційної діяль-

ності як із власних коштів, так і із залучених та позикових.

Можна виділити наступні основні ризики незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування: ризик втрати платоспроможності та ризик втрати фінансової стійкості та незалежності. Для обґрунтування кожного із ризиків застосовуємо абсолютні та відносні показники, значення яких відображають відповідний рівень ризику [10]. Запропонована методика оцінки ризиків [10] обґрунтована для оцінки фінансових ризиків взагалі на підприємствах різних галузей. В рамках дослідження використано дану методику для аналізу інноваційних ризиків, а саме ризику незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування на сучасних промислових підприємствах.

Алгоритм реалізації даної методики передбачає врахування двох напрямків – оцінки ризиків втрати платоспроможності (ліквідності) та фінансової стійкості підприємства, що являє собою комплексну оцінку ризиків незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування на промислових підприємствах. Врахування обох напрямків постає необхідним з метою правильного коментування результатів оцінки інноваційних ризиків на досліджуваному підприємстві.

Абсолютні показники, що відображають рівень платоспроможності (ліквідності) підприємства базуються на визначенні стану ліквідності балансу (табл. 1) [10].

Таблиця 1

Аналіз абсолютних показників оцінки ризику втрати платоспроможності (ліквідності)

Тип стану ліквідності	Балансові співвідношення			
Абсолютна ліквідність (оптимальна)	$A1 > П1$	$A2 > П2$	$A3 > П3$	$A4 < П4$
Нормальна ліквідність (допустима)	$A1 < П1$	$A2 > П2$	$A3 > П3$	$A4 < П4$
Порушена ліквідність (недостатня)	$A1 < П1$	$A2 < П2$	$A3 > П3$	$A4 > П4$
Кризисний стан (недопустима)	$A1 < П1$	$A2 < П2$	$A3 < П3$	$A4 > П4$

Використовується наступний розподіл активів за ступенем їх ліквідності та пасивів за ступенем строковості сплати зобов'язань:

A1 – найбільш ліквідні активи (мінімальний ризик ліквідності): грошові кошти (рядок 1165 балансу підприємства) та поточні фінансові інвестиції (ряд. 1160);

A2 – швидко реалізовані активи (низький ризик ліквідності): дебіторська заборгованість, строк сплати якої очікується протягом 12 місяців (сума ряд. 1125, 1130, 1135, 1136);

A3 – повільно реалізовані активи (середній ризик ліквідності): запаси (ряд. 1100), дебіторська заборгованість, строк сплати якої очікується більш ніж через 12 місяців (ряд. 1155), інші оборотні активи (ряд. 1190);

A4 – важко реалізовані активи (високий ризик ліквідності): необоротні активи (ряд. 1095);

П1 – найбільш строкові зобов'язання: кредиторська заборгованість (ряд. 1610);

П2 – короткострокові пасиви: поточні зобов'язання (сума ряд. 1600, 1690) за вирахуванням кредиторської заборгованості;

П3 – довгострокові пасиви: довгострокові зобов'язання (ряд. 1595), доходи майбутніх періодів (ряд. 1665), забезпечення наступних виплат та платежів (ряд. 1660);

П4 – постійні стійкі пасиви: власний ка-

пітал (ряд. 1495).

В залежності від виникаючих балансових співвідношень стосовно стану ліквідності балансу підприємства запропонована наступна шкала ризику втрати платоспроможності підприємства під час здійснення інноваційної діяльності:

безризикова зона – стан абсолютної ліквідності балансу, при якому на підприємстві в будь-який момент виникнення необхідності фінансування інноваційної діяльності відсутні обмеження в платоспроможності;

зона допустимого ризику – поточні виплати й надходження характеризують стан нормальної ліквідності балансу. В даному випадку на підприємстві виникають труднощі фінансування інноваційних проектів на часовому проміжку до 3 місяців через недостатність надходжень коштів.

зона критичного ризику – стан порушеної ліквідності балансу, що свідчить про обмеження фінансування інноваційної діяльності на часовому проміжку до 6 місяців.

зона катастрофічного ризику – підприємство знаходиться в кризисному стані й не спроможне фінансувати поточні інноваційні проекти й майбутню інноваційну діяльність до 1 року включно.

Одночасно із запропонованими абсолю-

тними показниками, що відображають рівень платоспроможності (ліквідності) підприємства, доцільно розрахувати абсолютні показники оцінки ризику втрати підприємством фінансової стійкості, які включають наступні [10]:

$$З = (\text{ряд. 1100}), \quad (1)$$

де З – запаси підприємства поточного періоду.

$$\text{ВОК} = \text{П4} - \text{А4}, \quad (2)$$

де ВОК – власні оборотні кошти, які враховують власний капітал й необоротні активи.

$$\text{ВДПК} = \text{П4} + \text{П3} - \text{А4}, \quad (3)$$

де ВДПК – власні та довгострокові позикові кошти.

$$\text{ЗВД} = \text{П4} + \text{П3} + \text{КК} - \text{А4}, \quad (4)$$

де ЗВД – загальна величина джерел формування запасів; КК – короткострокові кредити банків (ряд. 1600).

$$\pm \Phi_{\text{ВОК}} = \text{ВОК} - З, \quad (5)$$

де $\pm \Phi_{\text{ВОК}}$ – надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів.

$$\pm \Phi_{\text{ВДПК}} = \text{ВДПК} - З, \quad (6)$$

де $\pm \Phi_{\text{ВДПК}}$ – надлишок (+) або нестача (-) власних та довгострокових позикових коштів.

$$\pm \Phi_{\text{ЗВД}} = \text{ЗВД} - З, \quad (7)$$

де $\pm \Phi_{\text{ЗВД}}$ – надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів.

На основі запропонованого алгоритму розрахунків формуємо трьохкомпонентний вектор, який характеризує тип фінансової ситуації на підприємстві [10]:

$$S(\Phi) = \{S(\pm \Phi_{\text{ВОК}}); S(\pm \Phi_{\text{ВДПК}}); S(\pm \Phi_{\text{ЗВД}})\}, \quad (8)$$

де кожна компонента дорівнює: $S(\pm \Phi) = 1$, якщо $\Phi > 0$; $S(\pm \Phi) = 0$, якщо $\Phi < 0$.

Тип фінансового стану визначається наступним чином:

$$\pm \Phi_{\text{ВОК}} \geq 0; \pm \Phi_{\text{ВДПК}} \geq 0; \pm \Phi_{\text{ЗВД}} \geq 0; S = 1,$$

1, 1 – абсолютна фінансова стійкість, що відповідає безризиковій зоні;

$$\pm \Phi_{\text{ВОК}} < 0; \pm \Phi_{\text{ВДПК}} \geq 0; \pm \Phi_{\text{ЗВД}} \geq 0; S = 0,$$

1, 1 – допустима фінансова стійкість, що відповідає зоні допустимого ризику здійснення інноваційної діяльності;

$$\pm \Phi_{\text{ВОК}} < 0; \pm \Phi_{\text{ВДПК}} < 0; \pm \Phi_{\text{ЗВД}} \geq 0; S = 0,$$

0, 1 – нестійкий фінансовий стан, що свідчить про зону критичного ризику;

$$\pm \Phi_{\text{ВОК}} < 0; \pm \Phi_{\text{ВДПК}} < 0; \pm \Phi_{\text{ЗВД}} < 0; S = 0,$$

0, 0 – кризисний фінансовий стан, що відповідає зоні катастрофічного ризику.

Оцінка ризиків неплатоспроможності та фінансової стійкості підприємства за допомогою відносних показників здійснюється шляхом аналізу відхилень від рекомендованих значень [10].

Алгоритм розрахунку коефіцієнтів ліквідності представлений в табл. 2 [10].

Формули для розрахунку коефіцієнтів фінансової стійкості представлено в табл. 3 [10].

Таблиця 2

Аналіз відносних показників оцінки ризику втрати платоспроможності (ліквідності)

Показник	Спосіб розрахунку	Рекомендовані значення
Загальний показник ліквідності	$(A1+0,5A2+0,3A3)/(\Pi1+0,5\Pi2+0,3\Pi3)$	≥ 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$A1/(\Pi1+\Pi2)$	$> 0,2 - 0,7$
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$(A1+A2)/(\Pi1+\Pi2)$	$0,7 - 0,8$; бажано $\geq 1,5$
Коефіцієнт поточної ліквідності	$(A1+A2+A3)/(\Pi1+\Pi2)$	оптимальне – не менше 2,0
Коефіцієнт маневреності функціонуючого капіталу	$A3/(A1+A2+A3-\Pi1-\Pi2)$	Зменшення показника в динаміці – позитивний факт
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	$(\text{П4}-\text{А4})/(\text{А1}+\text{А2}+\text{А3})$	Не менше 0,1

Таблиця 3

Аналіз відносних показників оцінки ризику втрати фінансової стійкості

Показник	Спосіб розрахунку	Рекомендовані значення
Коефіцієнт автономії	$P4/(P1+P2+P3+P4)$	$\geq 0,4$
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	$(P3+P1+P2)/P4$	$< 1,5$
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	$(P4-A4)/(A1+A2+A3)$	$> 0,1$
Коефіцієнт фінансової стійкості	$(P4+P3)/(A1+A2+A3+A4)$	$> 0,6$

Комплексна оцінка ризиків незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування здійснюється як бальна оцінка фінансового стану підприємства й являє собою класифікацію підприємств за рівнем фінансового ризику. Тобто, будь-яке підприємство

може бути віднесено до визначеного класу в залежності від набраної кількості балів, виходячи з фактичних значень його фінансових коефіцієнтів. Інтегральна бальна оцінка фінансового стану підприємства представлена в табл. 4 [10].

Таблиця 4

Інтегральна бальна оцінка фінансового стану підприємства

Показник фінансового стану	Рейтинг показника	Критерій		Умови зниження критерію
		вищий	нижчий	
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	20	0,5 і вище – 20 балів	Менше 0,1 – 0 балів	За кожні 0,1 пункту зниження у порівнянні з 0,5 знімаються 4 бали
Коефіцієнт швидкої ліквідності	18	1,5 і вище – 18 балів	Менше 1,0 – 0 балів	За кожні 0,1 пункту зниження у порівнянні з 1,5 знімаються по 3 бали
Коефіцієнт поточної ліквідності	16,5	2,0 і вище – 16,5 балів	Менше 1,0 – 0 балів	За кожні 0,1 пункту зниження у порівнянні з 2,0 знімаються по 1,5 бали
Коефіцієнт автономії	17	0,5 і вище – 17 балів	Менше 0,4 – 0 балів	За кожні 0,1 пункту зниження у порівнянні з 0,5 знімаються по 0,8 балів
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	15	0,5 і вище – 15 балів	Менше 0,1 – 0 балів	За кожні 0,1 пункту зниження у порівнянні з 0,5 знімаються по 3 бали
Коефіцієнт фінансової стійкості	13,5	0,8 і вище – 13,5 балів	Менше 0,5 – 0 балів	За кожні 0,1 пункту зниження у порівнянні з 0,8 знімаються по 2,5 бали

Внаслідок використання запропонованої методики інтегральної бальної оцінки фінансового стану підприємства для оцінки інноваційної діяльності, всі підприємства розподілено на п'ять класів в залежності від кількості набраних балів [10]:

1-й клас (100-97 балів) – підприємства з абсолютною фінансовою стійкістю й абсолютно платоспроможні, які мають раціональну структуру майна й отримують прибутки;

2-й клас (96-67 балів) – підприємства но-

рмального фінансового стану. Їх фінансові показники наближаються до оптимальних, проте за певними коефіцієнтами простежується відставання, рентабельні підприємства;

3-й клас (66-37 балів) – підприємства, фінансовий стан яких можна оцінити як середній. Аналіз балансу свідчить про низький рівень окремих фінансових показників. Платоспроможність знаходиться на межі мінімально допустимого рівня, фінансова стійкість нормальна;

4-й клас (36-10 балів) – підприємства з нестійким фінансовим станом. Необхідність фінансування інноваційної діяльності на даних підприємствах зіштовхується з фінансовим ризиком. На підприємствах незадовільна структура капіталу, платоспроможність знаходиться на нижчій границі допустимого. Прибуток, як правило, відсутній або незначний;

5-й клас (10-0 балів) – підприємства з кризисним фінансовим станом, які є неплатоспроможними й абсолютно нестійкі з фінансової точки зору, є збитковими.

Запропонований підхід до оцінки ризику незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування на основі абсолютних та відносних показників дозволяє об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства й виро-

бити стратегію управління інноваційним розвитком підприємства.

Даний підхід застосовано для конкретного підприємства ВАТ «Горлівський машинобудівний завод» з метою оцінки інноваційних ризиків, а саме – ризику незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування, шляхом оцінки його фінансового стану. Для проведення аналізу використано звітність підприємства протягом 2010-2012 рр. (бухгалтерський баланс, форма № 1). Оцінка ризику втрати платоспроможності пов'язана з аналізом ліквідності активів й балансу в цілому. Аналіз структури активів й пасивів ВАТ «Горлівський машинобудівний завод» проведено за три роки (табл. 5-7).

Таблиця 5

**Аналіз абсолютних показників оцінки ризику втрати платоспроможності (ліквідності)
ВАТ «Горлівський машинобудівний завод», тис. грн., 2010 р.**

Активи			Пасиви			Платіжний надлишок (+) або нестача (-)	
назва групи	на початок року	на кінець року	назва групи	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
A1	25,0	357,0	П1	39340,0	96659,0	-39315,0	-96302,0
A2	24430,0	58808,0	П2	2770,0	1145,0	21660,0	57663,0
A3	70612,0	89901,0	П3	1157,0	1103,0	69455,0	88798,0
A4	29014,0	26720,0	П4	80814,0	76879,0	-51800,0	-50159,0
Баланс	124081,0	175786,0	Баланс	124081,0	175786,0	-	-

Згідно з проведеним аналізом в 2010 р. ВАТ «Горлівський машинобудівний завод» потрапляє в зону допустимого ризику, оскільки виконуються умови $A1 < P1$; $A2 > P2$; $A3 > P3$; $A4 < P4$. В даному стані у підприємства існують

складнощі фінансування інноваційної діяльності на тимчасовому інтервалі до 3 місяців через недостатнє надходження коштів.

Показники ліквідності підприємства в 2011 р. наведено в табл. 6.

Таблиця 6

**Аналіз абсолютних показників оцінки ризику втрати платоспроможності (ліквідності)
ВАТ «Горлівський машинобудівний завод», тис. грн., 2011 р.**

Активи			Пасиви			Платіжний надлишок (+) або нестача (-)	
назва групи	на початок року	на кінець року	назва групи	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
A1	357,0	2184,0	П1	96659,0	176672,0	-96302,0	-174488,0
A2	58808,0	131353,0	П2	1145,0	1719,0	57663,0	129634,0
A3	89901,0	96034,0	П3	1103,0	810,0	88798,0	95224,0
A4	26720,0	25171,0	П4	76879,0	75541,0	-50159,0	-50370,0
Баланс	175786,0	254742,0	Баланс	175786,0	254742,0	-	-

У 2011 р. також виконуються умови $A1 < P1$; $A2 > P2$; $A3 > P3$; $A4 < P4$, за якими підприємство потрапляє в зону допустимого ри-

зику. Аналіз показників активів і пасивів за 2012 р. представлено в табл. 7.

Таблиця 7

**Аналіз абсолютних показників оцінки ризику втрати платоспроможності (ліквідності)
ВАТ «Горлівський машинобудівний завод», тис. грн., 2012 р.**

Активи			Пасиви			Платіжний надлишок (+) або нестача (-)	
назва групи	на початок року	на кінець року	назва групи	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
A1	2184,0	252,0	П1	178019,0	160777,0	-175835,0	-160525,0
A2	129491,0	213335,0	П2	845,0	1917,0	128646,0	211418,0
A3	45852,0	693,0	П3	0,0	2172,0	45852,0	-1479,0
A4	61611,0	41426,0	П4	60274,0	90840,0	1337,0	-49414,0
Баланс	239138,0	255706,0	Баланс	239138,0	255706,0	-	-

В 2012 р. на кінець року виконуються умови $A1 < P1$; $A2 > P2$; $A3 < P3$; $A4 < P4$, за якими підприємство віднесено до зони допустимого ризику. Проаналізуємо ризик втрати платоспроможності ВАТ «Горлівський машинобудівний завод» в 2012 р. більш докладно. Дані таблиці свідчать про те, що протягом аналізованого періоду підприємство не було абсолютно ліквідним, так як найбільш ліквідні активи значно менше суми кредиторської заборгованості, платіжна нестача на кінець 2012 р. склала 160525,0 тис. грн. За підсумками року швидко реалізовані активи перевищували короткострокові пасиви як на початок, так і на кінець періоду. Відповідно на кінець року перевищення склало 211418,0 тис. грн. Довгострокові пасиви перевищили повільно

реалізовані активи на кінець року відповідно на 1479,0 тис. грн. Це говорить про те, що довгострокові пасиви не можуть бути погашені коштами в розрахунках на кінець звітного року. Перевищення постійних пасивів над оборотними активами на 49414,0 тис. грн. на кінець 2012 р., свідчить про те, що підприємство володіє власними оборотними засобами, та вказує на його фінансову стійкість.

Розраховано абсолютні показники оцінки ризику втрати підприємством фінансової стійкості. Фактор ризику при цьому характеризує невідповідність між необхідною величиною оборотних активів і можливостями власних і позикових коштів щодо їх формування. Розглянемо цю закономірність в табл. 8.

Таблиця 8

**Аналіз абсолютних показників оцінки ризику втрати фінансової стійкості
ВАТ «Горлівський машинобудівний завод», тис. грн.**

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.
1. Запаси (З)	55021,0	61459,0	693,0
2. Власні оборотні кошти (ВОК)	50159,0	50370,0	49414,0
3. Власні та довгострокові позикові кошти (ВДПК)	51262,0	51180,0	51586,0
4. Загальна величина джерел формування запасів (ЗВД)	51262,0	51180,0	51586,0
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів ($\pm \Phi_{\text{ВОК}}$)	-4862,0	-11089,0	48721,0
Надлишок (+) або нестача (-) власних та довгострокових позикових коштів ($\pm \Phi_{\text{ВДПК}}$)	-3759,0	-10279,0	50893,0
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів ($\pm \Phi_{\text{ЗВД}}$)	-3759,0	-10279,0	50893,0
5. Трьохкомпонентний показник типу фінансової ситуації, S	(0; 0; 0)	(0; 0; 0)	(1; 1; 1)

Проведені розрахунки свідчать, що в 2010-2011 рр. ВАТ «Горлівський машинобудівний завод» знаходилося в кризовому стані в зоні катастрофічного ризику. В 2012 р. підприємство потрапило в безризикову зону, інноваційна

діяльність забезпечувалася за рахунок власних оборотних коштів. Аналізований рік характеризується абсолютною фінансовою стійкістю.

Наступним кроком виконано оцінку ризику втрати платоспроможності та фінансової

стійкості за допомогою відносних показників. Оцінка ризику втрати платоспроможності

пов'язана з аналізом показників ліквідності балансу підприємства (табл. 9).

Таблиця 9

**Аналіз відносних показників оцінки ризику втрати платоспроможності (ліквідності)
ВАТ «Горлівський машинобудівний завод»**

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	Рекомендовані значення
Загальний показник ліквідності	0,58	0,54	0,66	≥ 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,01	0,01	$> 0,2-0,7$
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,60	0,75	1,31	0,7-0,8; бажано $\geq 1,5$
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,52	1,29	1,32	оптимальне – не менше 2,0
Коефіцієнт маневреності функціонуючого капіталу	1,75	1,88	0,01	зменшення показника в динаміці – позитивно
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,34	0,22	0,23	Не менше 0,1

На підставі розрахунків обумовлено, що загальний показник ліквідності в 2010-2012 рр. не укладався в рамки рекомендованих значень, тобто фінансовий стан підприємства в даний період можна охарактеризувати як недостатньо ліквідний. Коефіцієнт абсолютної ліквідності в аналізовані роки не змінювався та дорівнював 0,01, що значно нижче рекомендованого значення. Це означає, що підприємство не здатне фінансувати інноваційні проекти за рахунок грошових коштів. Коефіцієнт швидкої ліквідності в 2010 р. перебував нижче нормативного рівня, це означає, що підприємство протягом цього року було не здатне погашати свої поточні зобов'язання. Протягом 2011-2012 рр. даний коефіцієнт поступово збільшувався і в 2012 р. досяг значення 1,31. Це говорить про те, що підприємство в 2011 та 2012 рр. здатне покрити свої короткострокові зобов'язання. Коефіцієнт поточної ліквідності в 2010-

2012 рр. не досягав оптимального значення, що вказує на неспроможність підприємства погашати короткострокові зобов'язання за рахунок тільки оборотних активів. Коефіцієнт маневреності функціонуючого капіталу показує, яка частина функціонуючого капіталу знаходиться у виробничих запасах і довгострокової дебіторської заборгованості. Зменшення показника в динаміці вважається позитивним фактом. З 2010 до 2011 рр. даний коефіцієнт несуттєво збільшився з 1,75 до 1,88, а в 2012 р. – зменшився до 0,01, що є позитивною тенденцією. Значення коефіцієнта забезпеченості власними коштами в аналізовані роки було в зоні рекомендованого значення. Це свідчить про наявність власних оборотних коштів у підприємстві, необхідних для його фінансової стійкості.

У табл. 10 проведено оцінку ризиків втрати фінансової стійкості за допомогою відносних показників.

Таблиця 10

**Аналіз відносних показників оцінки ризику втрати фінансової стійкості
ВАТ «Горлівський машинобудівний завод»**

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	Рекомендовані значення
Коефіцієнт автономії	0,44	0,30	0,36	$\geq 0,4$
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	1,29	2,37	1,81	$< 1,5$
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,34	0,22	0,23	$> 0,1$
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,44	0,30	0,36	$> 0,6$

У 2010 р. коефіцієнт фінансової стійкості підприємства дорівнював 0,44, що нижче рекомендованого значення. Це свідчить про наявність у підприємства фінансових труднощів в

даному році. Інші показники фінансової стійкості в аналізованому році знаходилися в рамках рекомендованих значень. Позитивні значення коефіцієнта забезпеченості власними коштами в

2011-2012 рр. свідчать про наявність у підприємства власних оборотних коштів. Однак, всі інші показники фінансової стійкості знаходилися за рамками рекомендованих значень в даний період, що вказує на зниження фінансової незалежності, залежність підприємства від позико-

вих коштів та втрату фінансової стійкості.

Комплексна бальна оцінка спроможності підприємства фінансувати інноваційну діяльність полягає в класифікації його фінансового стану в залежності від набраної кількості балів, яка подана в табл. 11.

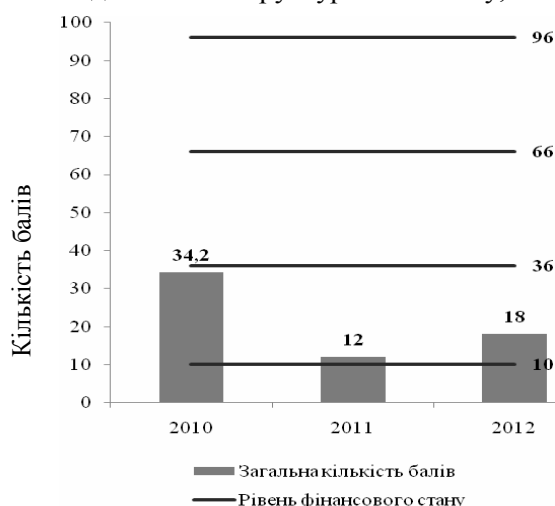
Таблиця 11

Інтегральна бальна оцінка фінансового стану ВАТ «Горлівський машинобудівний завод»

Показники	2010 р.		2011 р.		2012 р.	
	фактичне значення	кількість балів	фактичне значення	кількість балів	фактичне значення	кількість балів
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,01	0,0	0,01	0,0	0,01	0,0
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,60	0,0	0,75	0,0	1,31	12,0
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,52	9,0	1,29	6,0	1,32	6,0
Коефіцієнт автономії	0,44	16,2	0,30	0,0	-0,14	0,0
Коефіцієнт забезпеченості власними коштами	0,34	9,0	0,22	6,0	-0,12	0,0
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,44	0,0	0,30	0,0	-0,14	0,0
Разом балів		34,2		12,0		18,0

Таким чином, виходячи з фактичних значень фінансових коефіцієнтів, ВАТ «Горлівський машинобудівний завод» в 2010-2011 рр. віднесено до 4-го класу (36-11 балів) – підприємство з нестійким фінансовим станом. Дане підприємство характеризується незадовільною структурою капіталу, ни-

зькою платоспроможністю та незначним прибутком, що свідчить про високий рівень ризику незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування. Графічно віднесення ВАТ «Горлівський машинобудівний завод» до певного класу за досліджуваний період представлено на рис. 1.

1-й клас – абсолютна фінансова стійкість

2-й клас – нормальний фінансовий стан

3-й клас – середній фінансовий стан

4-й клас – нестійкий фінансовий стан

5-й клас – кризисний фінансовий стан

Рис. 1. Комплексна оцінка ризиків незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування ВАТ «Горлівський машинобудівний завод»

Результати проведеного дослідження за критерієм ризику незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування

ВАТ «Горлівський машинобудівний завод» на кінець досліджуваного періоду представлено в табл. 12.

**Аналіз результатів оцінки інноваційних ризиків
ВАТ «Горлівський машинобудівний завод» на кінець досліджуваного періоду**

Вид ризику	Розрахункова модель	Рівень ризику
Ризик втрати платоспроможності	Абсолютні показники ліквідності балансу	Зона допустимого ризику
	Відносні показники платоспроможності	Зона допустимого ризику
Ризик втрати фінансової стійкості	Абсолютні показники структури капіталу	Безризикова зона
	Відносні показники структури капіталу	Зона критичного ризику
Комплексна оцінка ризиків незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування	Відносні показники платоспроможності й структури капіталу	Зона критичного ризику

Згідно з комплексною оцінкою ризиків незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування ВАТ «Горлівський машинобудівний завод» в 2012 р. знаходилося в критичній зоні, однак аналіз ризиків втрати платоспроможності та фінансової стійкості із застосуванням абсолютних та відносних показників показав, що досліджуване підприємство більш схильється до зони допустимого ризику та має власні та позикові кошти для фінансування інноваційної діяльності.

Таким чином, використання запропонованої методики оцінки інноваційних ризиків на промислових підприємствах дозволило оцінити спроможність підприємства фінансувати інноваційну діяльність та інноваційний розвиток в сучасних умовах господарювання. На підставі проведеного аналізу робимо висновок, що на кінець аналізованого періоду підприємство знаходиться на межі зон критичного і допустимого ризиків, оскільки існує відносно високий ризик втрати фінансової стійкості. Цей ризик повинен бути своєчасно знижений для того, щоб підприємство не втратило можливість забезпечення інноваційної діяльності достатнім рівнем фінансування. Фінансовий стан підприємства більше відноситься до зони допустимого ризику. У межах цієї зони діяльність підприємства зберігає свою економічну доцільність, тобто підприємство спроможне фінансувати інноваційну діяльність власними або позиковими коштами. Для збереження положення промислового підприємства в зоні допустимого ризику й наближення його стану до безризикової зони необхідно застосовувати підходи до управління інноваційними ризиками, а саме управління ризиком незабезпечення інноваційного проекту достатнім рівнем фінансування, серед яких є страхування ризиків, застосу-

вання факторингу, впровадження прямого управлінського впливу на можливі керовані фактори ризику, хеджування.

У рамках подальших досліджень необхідним постає практичне впровадження отриманих результатів аналізу в діяльність промислових підприємств з метою вивчення ризиків незабезпечення інноваційних проектів достатніми обсягами фінансування й оцінки інноваційної діяльності та інноваційного розвитку підприємств в цілому, а також управління інноваційними ризиками для покращення інноваційного розвитку та підвищення ефективності діяльності промислових підприємств в цілому.

Література

1. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізація: [монографія] / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. – К.: КНЕУ, 2003. – 399 с.
2. Брус С.В. Аналіз інноваційної діяльності промислових підприємств України / С.В. Брус // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №1. – С. 275-280.
3. Давідов М.В. Шляхи організаційно-фінансового забезпечення інноваційного процесу на підприємствах України / М.В. Давідов // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №4 (82). – С. 130-134.
4. Жежуха В.Й. Ризики інноваційної діяльності підприємств / В.Й. Жежуха // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – № 19.2. – С. 177-182.
5. Зятковський І.В. Державна підтримка нових форм інноваційної діяльності промислових підприємств / І.В. Зятковський // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6. – С. 73-81.
6. Ковальчук С. Сучасний стан інноваційного розвитку промислових підприємств України

/ С. Ковальчук // *Економіст*. – 2012. – № 10. – С. 27-32.

7. Кульнева Г.М. Сучасний стан та необхідні напрямки розвитку ринку інновацій в Україні / Г.М. Кульнева, О.В. Алейнікова // *Держава та регіони*. – 2006. – № 5. – С. 159-163.

8. Лазарева Є. Дослідження закономірностей інноваційних перетворень у регіональній економіці / Є. Лазарева // *Економіст*. – 2009. – № 9. – С. 35-37.

9. Сидорчук І.П. Оцінка сучасного стану інноваційного розвитку промислових підприємств України / І.П. Сидорчук // *Наукові записки національного університету «Острозька академія»*. – 2013. – № 23. – С. 228-232.

10. Сорокіна І. Аналіз и оценка финансовых рисков предприятия-заемщика коммерческим банком [Электронный ресурс] / И. Сорокина. – 2012. – Режим доступа: <http://bankir.ru/tehnologii/s/analiz-i-otsenka-finansovykh-riskov-predpriyatiya-zaemshchika-kommercheskim-bankom-10002382/>.

11. Шипуліна Ю.С. Сучасні підходи до інтенсифікації інноваційного розвитку промислових підприємств: теоретичний огляд / Ю.С. Шипуліна // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2012. – № 3. – С. 128-140.

References

1. Antonjuk L.L. Innovation: theory, mechanism design and commercialization [monograph] / L.L. Antonjuk, A.M. Poruchnyk, V.S. Savchuk. – K.: KNEU, 2003. – 399 p.

2. Brus S.V. Analysis of Innovation of Industrial Enterprises of Ukraine / S.V. Brus // *Actual problems of economy*. – 2007. – № 1. – P. 275-280.

3. Davidow M.V. Ways organizational and financial security of the innovation process in the

Ukraine / M.V. Davidow // *Actual problems of economy*. – 2008. – № 4 (82). – P. 130-134.

4. Zhezhuha V.I. The risks of innovation activity / V.I. Zhezhuha // *Scientific Bulletin of National Forestry University of Ukraine*. – 2009. – №19.2. – P. 177-182.

5. Zyatkovskyy I.V. Public support for new forms of innovative activity of industrial enterprises / I.V. Zyatkovskyy // *Actual problems of economy*. – 2009. – № 6. – P. 73-81.

6. Kovalchuk S. The current state of innovation development of industrial enterprises in Ukraine / S. Kovalchuk // *Economist*. – 2012. – № 10. – P. 27-32.

7. Kulnyeva G.M. Current status and development of the necessary areas of innovation in Ukraine / G.M. Kulnyeva, O.V. Aleinikova // *State and regions*. – 2006. – № 5. – P. 159-163.

8. Lazareva E. Investigation of innovative changes in the regional economy / E. Lazareva // *Economist*. – 2009. – № 9. – P. 35-37.

9. Sydorchuk I.P. Assessment of the current state of development of innovative industrial enterprises in Ukraine / I.P. Sydorchuk // *Scientific notes of National University «Ostrog Academy»*. – 2013. – № 23. – P. 228-232.

10. Sorokina I. Analysis and assessment of the financial risks of the enterprise-borrower commercial bank [Electronic resource] / I. Sorokina. – 2012. – Mode of access: <http://bankir.ru/tehnologii/s/analiz-i-otsenka-finansovykh-riskov-predpriyatiya-zaemshchika-kommercheskim-bankom-10002382/>.

11. Shipulina Y.S. Current approaches to intensification of industrial innovation: a theoretical review / Y.S. Shipulina // *Marketing and management innovation*. – 2012. – № 3. – P. 128-140.

Статья поступила в редакцию 11.03.2014

В.М. ГОНЧАРОВ, д.е.н., професор,

Д.В. КОЛЕСНИКОВ

Луганський національний аграрний університет,

м. Луганськ, Україна

vgonch@lnau.lg.ua

МЕТОДИКА ОЦІНКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Проаналізовано існуючі методики оцінки рівня економічної безпеки підприємств АПК. Запропоновано авторську методику оцінки економічної безпеки, основою якої є врахування умов господарювання для визначення планованих показників виробництва, що, в свою чергу, дозволять сформулювати достатній рівень економічної безпеки та збалансувати негативний вплив від коливання об'ємів попиту та цін.

Ключові слова: економічна безпека, методи оцінки, порогові значення, дохідність, попит

В.Н. Гончаров, Д.В. Колесников

Методика оценки уровня экономической безопасности предприятий АПК

Проанализированы существующие методики оценки уровня экономической безопасности

© В.М. Гончаров, Д.В. Колесников, 2014

<http://www.elibrary.ru/issues.asp?id=37579>

<http://www.instud.net>, <http://www.nbu.gov.ua/>